

מבעד לזכוכית שבורה

מאת עוזי צור

עוצם עין אחת

תגיות: עוצם עין אחת, תערוכה

דרורה דקל - "יודעת אני שאיני יודעת", אוצר חגי שגב, בית האמנים ע"ש זריצקי, תל-אביב

אלף זאבים לא יצליחו להפריד את האישי, את דרורה דקל, מאמנותה, להפריד את הכאב והחרדה מהכוח היוצר של הדור השני לשואה, של יחסי האם והבת וצבא הצללים של קרובי משפחה שנותרו מאחור.

תצלום:
עוזי צור

הקירבה וחומרי הגלם הללו היו יכולים להיות ביצה טובענית, אך לדקל יש תעצומות הנפש והיצירה לצאת מתוכה עם משהו עדין ומצמרר. התערוכה בנויה מממצאים תיעודיים אותנטיים המוצגים במסגרות, שקופות משתי צדיהן ומוצמדות לקיר באופן אנכי, והן קוצבות ומפסקות את התערוכה - תלייה נאה ונבונה של האוצר, חגי שגב. נקודת התורפה של התערוכה מצויה גם היא בתלייתה הלא הגיונית בחלקה. לצד קטעי קירות שנותרו ריקים, ערם האוצר עבודה מעל עבודה לגובה רב, עד שהאינטימיות הזעירה והאובססיבית של חלק מהעבודות הולכת לאיבוד. אולי תלייה קונבנציונלית יותר היתה מיטיבה עם התערוכה.

בחלק התיעודי אפשר למצוא מכתב ששלח סבה של דקל לאמה, היחידה ששרדה ממשפחתה. לידו תלויה עבודה יפה של דקל, ההופכת את מעטפת המכתב למין תיבת נח המפליגה בים אפור, עמוסה בזאבים מיוחמים בחליפות ערב הרוקדים ריקוד שבטי - אולי אלו שארבו לנערה הצעירה בבריחתה. בעבודה סמוכה הופכת חותמת הדואר של הצלב האדום למין מערבולת אנושית של הרגליים הצועדות. המכתבים והרשימות נהפכים למין רפסודה מופשטת במנעד מוסיקלי משתנה החוזר על עצמו, רפסודה השטה על קרעי הזיכרון שדקל מנסה לשמר. בהמשך מוצגת גלויה ששלחה דורה, חברתה של האם, מווינה לצ'כיה: "תראי את וינה היפה שלנו בחזית הרכבת הצפון-מערבית, יהודי ענק" - הכוונה לכרזה של תערוכת "היהודי הנצחי". בעבודה ליד - נערה עירומה, רשומה בעיפרון, ראשה עטוף במטפחת אדומה, בת דמותה של כיפה אדומה. היא שוכבת על מזרן צואתי, שהמלים "אמנות מנוונת" כתובות לאורכו, ופותה הזעיר מדמם את דם המחזור הראשון

בבדידותה הנצחית.

בעבודה אחרת, "מחבוא", דקל הטביעה רשת חלודה בנייר לח שהוכתם בקפה, וקילפה שלושה ריבועים זעירים לחשוף בעומק הנייר הנגוע את מקום מחבואה של הילדה בבגד האדום. על מכתב שנשלח ב-1941 מאב לבתו דקל רשמה באלכסון מין שרשרת שאוחזת בה בשקיקה הבת, שוב כיפה אדומה, להציל את האב המשתוקק אליה. הרישום יפה כדיוקן סיני. תעתיקי אבריה הקטועים, התפורים, הממוספרים, הממאירים, תלויים כבובה על חוט, כחלק מהרס עצמי המפעפע משתיקת האם לבת, השתיים שנידונו לערות נצחית. בטבור התערוכה מוקרן וידיאו שאינו עומד בזכות עצמו אך הוא מנפיש ומכיל את התערוכה כולה, את המשחק המתמיד של דקל לחשוף רובד מבעד לרובד, דימוי מבעד למלה ולהפך, בלי לתת לנרטיב כלשהו להגיע ממש אל סופו אלא לשמר מידה מסוימת של מתח תוכני וויזואלי על ידי התחלתו של אחר.